

საქართველოს გაერთიანებული სახელმწიფოს და სოფლის მეურნეობის მინისტრი

ბრძანება N 2-202

10/02/2021

ქ. თბილისი

სს „კავკასიის ქარის კომპანიის“ კასპის ქარის ელექტროსადგურის (დადგმული სიმძლავრე 54 მგვტ) მშენებლობასა და ექსპლუატაციაზე, 110კვ და 35 კვ ეგხ-ს გაყვანაზე და 110 კვ ქვესადგურის განთავსებაზე გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების გაცემის შესახებ

გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების მიღების მიზნით სს „კავკასიის ქარის კომპანიის“ მიერ საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროში წარმოდგენილია კასპის მუნიციპალიტეტში, ქარის ელექტროსადგურის (დადგმული სიმძლავრე 54 მგვტ) მშენებლობისა და ექსპლუატაციის, 110 კვ მიწისზედა და 35 კვ საკაბელო (მიწისქვეშა) ეგხ-ს გაყვანის და 110 კვ ქვესადგურის განთავსების პროექტის გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიში და კანონით გათვალისწინებული თანდართული დოკუმენტაცია, რაზეც სამინისტრომ უზრუნველყო საექსპერტო კომისიის შექმნა და დაგეგმილი საქმიანობის შესახებ ინფორმაციის განთავსება სამინისტროს ოფიციალურ ვებგვერდზე და კასპის მუნიციპალიტეტის აღმასრულებელი ორგანოს საინფორმაციო დაფაზე.

2020 წლის 3 სექტემბერს სს „კავკასიის ქარის კომპანიის“ მიერ სკოპინგის დასკვნის მიღების მიზნით, სამინისტროში წარმოდგენილი იყო აღნიშნული პროექტის სკოპინგის ანგარიში, რაზეც სამინისტროს მიერ სკოპინგის პროცედურის შედეგად დადგინდა საქმიანობის გზშ-ის ანგარიშის მომზადებისათვის საჭირო კვლევების, მოსაპოვებელი/შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალი და გზშ-ის პროცესში დეტალურად შესასწავლი საკითხები (ბრძანება N 2-1167; 26.11.2019 - სკოპინგის დასკვნა № 126).

გზშ-ის ანგარიშის თანახმად, ქარის ელექტროსადგურის მშენებლობა და ექსპლუატაცია გათვალისწინებულია სს „კავკასიის ქარის კომპანიისა“ და საქართველოს მთავრობას შორის გაფორმებული ურთიერთგაგების მემორანდუმით, რომლის მიხედვით, კასპის მუნიციპალიტეტში დაგეგმილია 54 მგვტ. დადგმული სიმძლავრის ქარის ელექტროსადგურის და მასთან დაკავშირებული ინფრასტრუქტურის, მათ შორის 110 კვ ძაბვის საჭაერო და 35 კვ ძაბვის საკაბელო (მიწისქვეშა) ელექტროგადამცემი ხაზების და 110 კვ ძაბვის ქვესადგურის მშენებლობა.

გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილია ქარის ტურბინების განთავსებისთვის შერჩეული 16 ადგილი შემდეგ GPS კოორდინატებზე: X-445814 Y-4648607; X-445586 Y-4648407; X446060 Y-4647775; X-445950 Y-4647482; X-448065 Y-4648242; X-448887 Y-4648061; X-449708 Y-4647548; X-449829 Y-4647068; X-449845 Y-4646760; X-450756 Y-4646308; X-450538 Y-4646008; X-450414 Y4645671; X-446400 Y-4648641; X-447287 Y-4648449; X-447953 Y-4647869; X-448883; Y-4647638; პროექტის თანახმად, 54 მგვტ. სიმძლავრის გამომუშავებისთვის, ქარის ტურბინების ტიპიდან გამომდინარე, გათვალისწინებულია არაუმეტეს 16 ტურბინის განთავსება. თითოეული ტურბინის სიმძლავრე იქნება 3,3-დან 6 მეგავატამდე. პროექტით გათვალისწინებული ტურბინების განთავსების ადგილებიდან უახლოესი საცხოვრებელი სახლი მდებარეობს დაახლოებით 1,2 კმ-ის დაშორებით.

პროექტის მიხედვით, დაგეგმილია ფრთების დახრილობის მარეგულირებელი სისტემით აღჭურვილი სამფრთიანი ტურბინების გამოყენება. თითოეული ტურბინა შედგება 3 ძირითადი ნაწილისგან: როტორის, გონდოლისა და ცენტრალური საყრდენი ანძისგან. ტურბინების როტორების დიამეტრი იქნება არაუმეტეს 180 მეტრი, ხოლო თითოეული ფრთის სიგრძე - არაუმეტეს 90 მეტრი. როტორის ოპტიმალური ბრუნვის სიჩქარეა 3.5-დან 15 ბრუნვამდე წუთში. საყრდენი ანძების დიამეტრი იქნება 4,3-დან 11 მეტრის ფარგლებში, ხოლო სიმაღლე არაუმეტეს 130 მეტრი.

ტურბინების როტორის ფრთები დამზადებული იქნება მინა-ბოჭკოვანი და ნახშირ-ბოჭკოვანი მასალებისგან. თითოეულ ფრთას ექნება ინდივიდუალური მობრუნების სისტემა, რომელსაც შეუძლია არეგულიროს ფრთის დახრის კუთხე და შეინარჩუნოს როტორის ოპტიმალური სიჩქარე. ტურბინები ასევე აღჭურვილი იქნება ჰიდრაულიკური დისკური მუხრუჭით, რაც როტორების სწრაფი გაჩერების საშუალებას იძლევა. ტურბინის გონდოლები დამონტაჟებული იქნება საყრდენი ანძების თავებზე, ხოლო გონდოლებზე მიმაგრებული იქნება ქარის მიმართულების მაჩვენებელი სისტემები. ქარის ტურბინების საყრდენი ანძები დაყოფილი იქნება რამდენიმე სექციად, რომლის ტრანსპორტირებაც ტურბინების განთავსების ადგილებზე მოხდება ცალ-ცალკე (დაშლილ მდგომარეობაში). ტურბინების საყრდენ ანძებს ქვედა სექციაში უერთდება შესასვლელი კარი, სადაც ასევე განლაგებული იქნება მართვის კაბინა, ლიფტი, საკაბელო კომუნიკაციები, ვერტიკალური კიბე, განათება და სამუშაო პლატფორმები, ქარის ტურბინების კომპლექტში ასევე შედის: მეხამრიდები, რომლებიც მაგრდება თითოეულ ტურბინაზე და საშუალებას იძლევა მინიმუმამდე შემცირდეს ჭექა-ქუხილის დროს ტურბინების დაზიანების რისკები.

პროექტით დაგეგმილი საქმიანობა, ქარის ტურბინების მშენებლობასთან ერთად, მოიცავს 110 კვ ძაბვის ქვესადგურის მოწყობას და ელექტროგადამცემი ხაზების გაყვანას. ქვესადგურის განთავსება დაგეგმილია ქარის ტურბინების მიმდებარედ (GPS კოორდინატები: 447713.907 447720.681 447757.473 447750.699 4648302.675 4648366.315 4648362.399 4648298.758), უახლოესი დასახლებული პუნქტიდან 1,6 კმ-ის დაშორებით. საპროექტო ქვესადგურის შემადგენლობაში შედის: 110 კვ ძაბვის გარე გამანაწილებელი

მოწყობილობა შესაბამისი ამომრთველებით და გამთიშველებით, დენისა და ძაბვის ტრანსფორმატორები, ძალოვანი ტრანსფორმატორი (80 მვა დადგმული სიმძლავრით), დამიწების წინაღობები, ზეთშემკრები ავზი, საკონტროლო-საექსპლუატაციო შენობა და დაცვის რელები.

ტურბინებიდან გამომუშავებული ელექტროენერჯის საპროექტო ქვესადგურამდე მიწოდებისთვის, გათვალისწინებულია 35 კვ ძაბვის საკაბელო (მიწისქვეშა) ხაზის გაყვანა, რომელიც განთავსდება ტურბინებამდე და ქვესადგურამდე მოსაწყობი მისასვლელი გზის დერეფანში. კაბელის განთავსებისთვის გაყვანილი ტრანშეის სავარაუდო სიღრმე იქნება 1-1.4 მეტრამდე, ხოლო სიგანე არაუმეტეს 2.5 მეტრი.

საპროექტო ქვესადგურიდან ელექტროენერჯის მიწოდება 110 კვ. ძაბვის საჰაერო ელექტროგადაცემი ხაზის საშუალებით მოხდება საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემის კუთვნილ ქვესადგურთან „ქსანი 500“. საპროექტო ეგხ-ს სიგრძეა 27 კმ. ეგხ-ს დერეფნის საწყისი წერტილი მდებარეობს საპროექტო 110 კვ ძაბვის ქვესადგურთან, ხოლო საბოლოო წერტილი ქვესადგურთან „ქსანი 500“. საპროექტო ეგხ-ის დერეფანში განთავსდება 132 საყრდენი ანძა. ეგხ-ის დერეფნის გრაფიკული ნახაზები, თითოეული ანძის განთავსების ადგილის გეოგრაფიულ კოორდინატებთან ერთად, წარმოდგენილია გზშ-ის ანგარიშთან თანდართულ shp ფაილებში. დასახლებულ პუნქტთან ყველაზე ახლოს, 58 მეტრის დაშორებით მდებარეობს ორი ერთეული საყრდენი, ხოლო დანარჩენი საყრდენები არანაკლებ 90 მეტრითაა დაშორებულია დასახლებული პუნქტებისგან. ეგხ-ს დერეფანი გაივლის შემდეგ დასახლებულ პუნქტებს: სოფ. ქვემო რენე, სოფ. ზემო რენე, სოფ. იფოეთი, სოფ მრგვალი ჭალა, სოფ. ჩანგილარი, სოფ. პატარა ქანდა, სოფ. ქსანი. ეგხ-ს დერეფანი ასევე გადაკვეთს მდ. ლეხურას, მდ. ქსანს და საირიგაციო არხს. გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილია მდინარეების ჰიდროლოგიური მონაცემები მდ. ქსნის და მდ. ლეხურას 200 წლიანი ჩამონადენის მაქსიმალური ხარჯის კოეფიციენტების გათვალისწინებით, რომლის თანახმად, საყრდენების განთავსებისთვის შერჩეული ადგილების გათვალისწინებით, რაიმე სახის ნეგატიურ ზემოქმედებას ელექტროგადამცემ ხაზზე ადგილი არ ექნება.

საჰაერო ეგხ-ს ლითონის საყრდენების კონსტრუქციის მასალად გათვალისწინებულია „Вст3пс5“ მარკის ფოლადის გამოყენება. ლითონის საყრდენების სექციების შეერთება მოხდება უშუალოდ სამშენებლო მოედანზე სამონტაჟო ჭანჭიკების საშუალებით. ეგხ-ს საყრდენებისათვის საძირკვლების პარამეტრების შერჩევა მოხდა საინჟინრო-გეოლოგიური დასკვნის საფუძველზე, რომლის შესახებ დეტალური ინფორმაცია წარმოდგენილია გზშ-ის ანგარიშში.

ქარის ტურბინების შემადგენელი ნაწილების საპროექტო ტერიტორიამდე ტრანსპორტირება, არაგაბარიტული ზომების გამო წარმოადგენს სირთულეს. ტურბინებისა და სამშენებლო მასალების ტრანსპორტირებისათვის გამოყენებული იქნება ცენტრალური საავტომობილო მაგისტრალი, რომლის გაბარიტები ზემოაღნიშნული

ტვირთის გადაზიდვის საშუალებას იძლევა, თუმცა საავტომობილო მაგისტრალიდან, სოფ. რენესთან დამაკავშირებელი გზის და სოფლიდან საპროექტო ტერიტორიამდე მისასვლელი გზების არადამაკმაყოფილებელი მდგომარეობის გამო, ზოგიერთ მონაკვეთზე გათვალისწინებულია გზის სავალი ნაწილის შეკეთება, მათ შორის გზის ვიწრო მონაკვეთების გაფართოება 6 მეტრამდე. პროექტით ასევე, გათვალისწინებულია ტურბინების ერთმანეთთან დამაკავშირებელი გზის მოწყობა, რომლის ჯამური სიგრძე იქნება 7,35 კმ.

ქარის ელექტროსადგურის მშენებლობის მაქსიმალურ ვადად განსაზღვრულია 18 თვე (წელიწადში 300 სამუშაო დღე). სამშენებლო სამუშაოების ფარგლებში გათვალისწინებულია: არსებული გზების რეაბილიტაცია-მოწესრიგება (გზშ-ის ანგარიშში მოცემულია მისასვლელი გზების საპროექტო პარამეტრები, ტურბინების ზომების გათვალისწინებით), სამშენებლო ბანაკების და მშენებლობისთვის საჭირო სხვა დროებითი უბნების მომზადება, მიწის სამუშაოების განხორციელება (ფუნდამენტების მომზადება და თხრილების გაყვანა) და მუდმივი კონსტრუქციების (ტურბინები, ქვესადგური, ელექტროგადამცემი ხაზები) მშენებლობა. სამშენებლო სამუშაოების დასრულების შემდეგ მოხდება დროებითი ინფრასტრუქტურის დემონტაჟი და განხორციელდება სარეკულტივაციო ღონისძიებები.

გზშ-ის ანგარიშის თანახმად, მშენებლობის ეტაპზე დაგეგმილია 3 მცირე ზომის სამშენებლო ბანაკის მოწყობა (GPS კოორდინატები: X - 447877 Y - 4648292; X - 447465 Y - 4648402; X - 445694 Y - 4649843), სადაც მოეწყობა: სამშენებლო მასალების საწყობები, მშენებლობაში დასაქმებული პერსონალისთვის განკუთვნილი კონტეინერული ტიპის ფართები, სამშენებლო ტექნიკისა და სატრანსპორტო საშუალებების სადგომები და სხვა დამხმარე დროებითი ინფრასტრუქტურა. მშენებლობის პერიოდში, ტურბინების ანძების ფუნდამენტების (სამირკვლების) მოსაწყობად საჭირო ბეტონის შემოტანა გათვალისწინებულია ადგილობრივი საწარმოებიდან მზა სახით. შესაბამისად, სამშენებლო ბანაკების ტერიტორიებზე დაგეგმილი არ არის ბეტონის კვანძების მოწყობა.

ქარის ელექტროსადგურის მშენებლობის ეტაპზე წყალი გამოყენებული იქნება სასმელ-სამეურნეო დანიშნულებით, ხანძარსაწინააღმდეგო მიზნებისთვის და მშრალ ამინდებში სამშენებლო ადგილების მოსარწყავად. თითოეული ბანაკის ტერიტორიაზე დაგეგმილია 20 მ³ მოცულობის მქონე წყლის სამარაგო რეზერვუარის განთავსება. ექსპლუატაციის ეტაპზე წყლის გამოყენება მოხდება სასმელ-სამეურნეო დანიშნულებით და ხანძარსაწინააღმდეგო უსაფრთხოებისთვის, რისთვისაც გამოყენებული იქნება წყლის სამარაგო რეზერვუარი.

მშენებლობის ეტაპზე სამშენებლო ბანაკების ტერიტორიებზე წარმოიქმნება სამეურნეო-ფეკალური ჩამდინარე წყლები, რისთვისაც გათვალისწინებულია დაახლოებით 10 მ³ მოცულობის საასენიზაციო ორმოების მოწყობა. ექსპლუატაციის ეტაპზე წარმოქმნილი სასმელ-სამეურნეო წყლების ჩაშვებაც გათვალისწინებულია საასენიზაციო ორმოში,

რომელიც პერიოდულად გაიწმინდება შესაბამისი სამსახურების მიერ ხელშეკრულების საფუძველზე.

პროექტის მიხედვით, ქარის თითოეული ტურბინის საყრდენის ფუნდამენტის მოწყობისთვის, საჭირო იქნება დაახლოებით 2000 მ³ მოცულობის გრუნტის ამოღება, რაც 16 ტურბინის ფუნდამენტის მოწყობის შემთხვევაში შეადგენს 32 000 მ³-ს. ამოღებული გრუნტის 60% გამოყენებული იქნება უკუყრილისთვის, ხოლო დარჩენილი გრუნტის დროებითი დასაწყობებისათვის გათვალისწინებულია 5 სანაყაროს გამოყენება (ფართობები: 13695 მ², 50000 მ², 47500 მ², 15000 მ², 46000 მ² - ჯამში 172 195 მ²). გზშ-ის ანგარიშთან ერთად წარმოდგენილ shp ფაილებში მოცემულია თითოეული სანაყაროს გეოგრაფიული კოორდინატები. რაც შეეხება გრუნტის საბოლოო განთავსების ადგილებს, გზშ-ის ანგარიშის მიხედვით, გრუნტის საბოლოოდ განთავსებისთვის მოხდება შესაბამისი პროექტის მომზადება და ხელსაყრელი ადგილების შერჩევა.

ნიადაგზე ზემოქმედების თვალსაზრისით, მშენებლობის ეტაპზე გათვალისწინებულია 39274 მ³ ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოხსნა, რომელიც კანონმდებლობის შესაბამისად დროებით დასაწყობდება სამშენებლო მოედნებთან ახლოს და გამოყენებული იქნება სარეკულტივაციო სამუშაოებში. გზშ-ის ანგარიშის მიხედვით, სარეკულტივაციო სამუშაოები განხორციელდება „ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოხსნის, შენახვის, გამოყენების და რეკულტივაციის შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2013 წლის 31 დეკემბრის №424 დადგენილებით დამტკიცებული ტექნიკური რეგლამენტის შესაბამისად.

გზშ-ის ანგარიშის შესაბამის თავებში წარმოდგენილია ქარის ელექტროსადგურის მშენებლობისა და ექსპლუატაციის შედეგად გამოწვეული ზემოქმედების შეფასება ატმოსფერული ჰაერის ხარისხზე, ატმოსფერულ ჰაერში გაფრქვეული მავნე ნივთიერებების სახეობების, რაოდენობრივი მაჩვენებლების და გაფრქვევის სხვა პარამეტრების მითითებით. მშენებლობის ეტაპზე ატმოსფერულ ჰაერში მავნე ნივთიერებების გაფრქვევის ძირითად წყაროს წარმოადგენს სამშენებლო სამუშაოებში გამოსაყენებელი ტექნიკა და დანადგარები. საქმიანობის სპეციფიკიდან გამომდინარე, ქარის ელექტროსადგურის ექსპლუატაცია არ უკავშირდება ატმოსფერულ ჰაერში მავნე ნივთიერებების გაფრქვევას. გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი გაანგარიშების მიხედვით, მშენებლობის ეტაპზე ატმოსფერულ ჰაერში გაფრქვეული მავნე ნივთიერებათა კონცენტრაცია, როგორც 500 მეტრის რადიუსში, ასევე უახლოეს დასახლებულ პუნქტთან არ გადააჭარბებს კანონმდებლობით დადგენილ ნორმებს.

სამშენებლო სამუშაოების ჩატარების პერიოდში ხმაურის წარმოქმნა დაკავშირებული იქნება მშენებლობაში გამოყენებულ ტექნიკასა და დანადგარებთან, ხოლო ექსპლუატაციის ეტაპზე ქარის ტურბინების მუშაობასთან. გზშ-ის ანგარიში წარმოდგენილი გაანგარიშებების მიხედვით, მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე

ხმაურის გავრცელების დონეები უახლოეს დასახლებულ პუნქტთან არ გადააჭარბებს კანონმდებლობით დადგენილ ნორმებს.

აღსანიშნავია, რომ ქარის ტურბინები მზის დროს ახდენს მოძრავი ფრთების ჩრდილის პროექციას მიწის ზედაპირზე. გზშ-ის ფარგლებში კასპის ქარის ელექტროსადგურისთვის შესრულებულია მიმდებარე ტერიტორიაზე მოსალოდნელი მოციმციმე შუქჩრდილების გავლენის შეფასება/მოდელირება. ყველაზე უარესი სცენარით (სადაც არსებული ვეგეტაცია და სხვა „ფარის ეფექტის“ მქონე ობიექტები არ ყოფილა გათვალისწინებული) ჩატარებული გამოთვლების თანახმად, შუქჩრდილების ციმციმის დასაშვები ლიმიტი აღემატება მხოლოდ ერთი ობიექტისთვის (მონასტერი). საპროექტო ტერიტორიაზე არსებული ვეგეტაციის და სხვა ფარის მქონე ობიექტების გათვალისწინების შემთხვევაში მოსალოდნელია ნეგატიური ზემოქმედების მნიშვნელოვნად შემცირება. ამასთან, გზშ-ის ანგარიშში ქარის ელექტროსადგურის ექსპლუატაციისას მოციმციმე ჩრდილით გამოწვეული ზემოქმედების შემცირების მიზნით წარმოდგენილია შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები, როგორცაა ქარის ელექტროსადგურის ექსპლუატაციისას მოციმციმე ჩრდილთან დაკავშირებით საჩივრების არსებობის შემთხვევაში, დიფრაქციის კონსტრუქციის დამონტაჟება ან ხეების დარგვა, მნიშვნელოვანი რეცეპტორების ტურბინიდან არეკლილი ჩრდილებისგან დასაცავად. ასევე შესაძლებელია „ქარის ტურბინების ჩრდილის ფლიკერისგან დამცავი სისტემების“ გამოყენება, რომლის მეშვეობითაც შესაფერის დროს ხდება ზოგიერთი ტურბინის ავტომატური გათიშვა.

გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილია საპროექტო ტერიტორიის საინჟინრო-გეოლოგიური კვლევის შედეგები, რომლის მიხედვით, საპროექტო ტერიტორიაზე, 15 მეტრის სიღრმეზე გაყვანილი იქნა 12 ერთეული ჭაბურღილი. კვლევის შედეგების მიხედვით, კვერნაკის ქედის ამალგებაზე, ქარის ელექტროსადგურის მშენებლობის საინჟინრო-გეოლოგიური პირობები, სირთულის მიხედვით მიეკუთვნება II კატეგორიას (საშუალო სირთულის); პროექტის ფარგლებში ჩატარებულმა გეოლოგიურმა კვლევებმა აჩვენა, რომ საპროექტო ტერიტორიაზე წარმოდგენილია 4 საინჟინრო-გეოლოგიური ელემენტი (სგე), საიდანაც სგე-I არის თიხნარი გრუნტი, სგე II - თიხა გრუნტი, სგე III- მსხვილნატეხოვანი გრუნტი, თიხნარის შემავსებლით და სგე IV გამოფიტული ქვიშაქვები არგილიტების შუა შრეებით. გეოდინამიკურად ტერიტორია მთლიანობაში მდგრადია, თუმცა ქეს-ის განლაგების ტერიტორიის ზოგიერთი მონაკვეთი საჭიროებს დაცვას ეროზიული პროცესებისაგან. საინჟინრო-გეოლოგიური კვლევებისას გაყვანილი ჭაბურღილების სიღრმეზე (15 მ) გრუნტის წყლები არ გამოვლენილა.

ქარის ელექტროსადგურის მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე მოსალოდნელია არასახიფათო და სახიფათო ნარჩენების წარმოქმნა. გზშ-ის ანგარიშში მოცემულია ნარჩენების სავარაუდო სახეობები, რაოდენობები, მათი მართვის პირობები და შემარბილებელი ღონისძიებები. წარმოდგენილი ინფორმაციის თანახმად, არასახიფათო

ნარჩენები შეგროვდება ურნებში და გატანილი იქნებ მუნიციპალურ ნაგავსაყრელზე, ხოლო სახიფათო ნარჩენები განთავსდება დახურულ კონტეინერებში და გადაეცემა აღნიშნული სახის ნარჩენების მართვაზე შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე ორგანიზაციას.

გზმ-ის ანგარიშში წარმოდგენილია არქეოლოგთა ჯგუფის მიერ ლიტერატურული წყაროების შესწავლის და საპროექტო ტერიტორიაზე ჩატარებული საველე სამუშაოების შედეგები, რომლის მიხედვით უშუალოდ საპროექტო ტერიტორიაზე კულტურული მემკვიდრეობის ობიექტები და არტეფაქტები არ დაფიქსირებულა. მიუხედავად ამისა, საპროექტო ტერიტორიის მიმდებარედ აღმოჩენილი არქეოლოგიური ძეგლების გათვალისწინებით, სენსიტიურ ადგილებში მშენებლობა განხორციელდება არქეოლოგის ზედამხედველობით.

ქარის ელექტროსადგურის შერჩეული ტერიტორიის ნაწილი მდებარეობს სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტოს, შიდა ქართლის სატყეო სამსახურის, კასპის სატყეო უბნის, იგოეთის სატყეოს და ახალქალაქის სატყეოს დაქვემდებარებულ ტერიტორიებზე, საერთო ფართობით 37 475 მ². გზმ-ის ანგარიშის მიხედვით, საპროექტო ტერიტორიაზე ჩატარებული ბოტანიკური კვლევის საფუძველზე, განხორციელდა ენდემური, იშვიათი სახეობების რაოდენობრივ-ხარისხობრივი შეფასება და შემუშავდა კონკრეტული შემარბილებელი ღონისძიებები, როგორცაა: მცენარეულ საფარზე და ჰაბიტატებზე ზემოქმედების თავიდან აცილების მიზნით მონიტორინგის განხორციელება და ტყის ჰაბიტატის აღდგენა, გზმ-ის ანგარიშს თან ერთვის, ტაქსაცია, რომლის მიხედვით პროექტის განხორციელება უკავშირდება 8 სმ-ზე მეტი დიამეტრის - 23,958 ხის და 8 სმ-ზე ნაკლები დიამეტრის მქონე 448,154 ხისა და ბუჩქის გარემოდან ამოღებას.

ქარის ტურბინების განთავსება დაგეგმილია ზურმუხტის ქსელის დამტკიცებული ტერიტორიის „GE0000046 - კვერნაკის“ საზღვრებში. გზმ-ის ანგარიშში წარმოდგენილია პროექტის გავლენის ზონაში ზურმუხტის ქსელის ტერიტორიაზე ზემოქმედების შესაბამისობის შეფასება, სადაც ასახულია დეტალური ინფორმაცია ზურმუხტის ქსელის ტერიტორიაზე წარმოდგენილ ჰაბიტატებზე, ფლორაზე და ფაუნაზე ჩატარებული კვლევების შესახებ, რომელიც მოიცავს კვლევების ჩატარების მეთოდოლოგიას, კვლევის მიმდინარეობის პერიოდებს და კვლევაში გამოყენებულ ინსტრუმენტებს.

პროექტის გავლენის ზონაში, მათ შორის ზურმუხტის ქსელის ტერიტორიაზე განხორციელდა ფაუნის (მათ შორის ორნითოლოგიური და ხელფრთიანების კვლევები) წარმომადგენლებზე არაერთი კვლევა, რომლის შესახებ დეტალური ინფორმაცია, შესაბამისი დასკვნებითა და რეკომენდაციებით წარმოდგენილია გზმ-ის ანგარიშში. საპროექტო არეალში ფაუნის წარმომადგენლებზე კვლევები განხორციელდა 2018 წლის ზაფხულში და შემოდგომაზე, ხოლო ხელფრთიანთა პოპულაციის მონიტორინგი და კვლევა - 2018 წლის ივლისიდან 2019 წლის ბოლომდე. ჩატარებული კვლევების შედეგების და დაგეგმილი საქმიანობის სპეციფიკის გათვალისწინებით, მუქმწოვრების

(ხელფრთიანი რიგების გარდა), ქვეწარმავლების და ამფიბიების სახეობებზე მნიშვნელოვანი ზემოქმედება არ არის მოსალოდნელი.

ქარის ელექტროსადგურების მშენებლობისა და ექსპლუატაციის პერიოდში ზემოქმედების მხრივ მეტად მნიშვნელოვანია ფრინველებსა და ხელფრთიანებზე ზემოქმედება, რაც შესაძლოა გამოიხატოს მათი ტურბინებთან შეჯახებით. ქარის ტურბინების განთავსება დაგეგმილია ზურმუხტის ქსელის ტერიტორიაზე დამტკიცებული საიტის „GE0000046 - კვერნაკის“ საზღვრებში, სადაც ასევე გვხვდება ფრინველთათვის მნიშვნელოვანი ტერიტორიები IBA – GE020 Kvernaki Ridge და SPA-10 Kvernaki.

გზმ-ის ანგარიშში წარმოდგენილია ხელფრთიანებზე და ფრინველებზე ჩატარებული კვლევის შედეგები, რომლის საფუძველზეც შემუშავებულია სხვადასხვა შემარბილებელი ღონისძიებები, მათ შორის: ფრინველების ტურბინებთან და კოშკებთან მიზიდვის თავიდან აცილების მიზნით განათების სისტემების ოპტიმიზაცია ან მინიმუმამდე დაყვანა, რადარული სისტემების გამოყენება, რომელიც ფრინველთა გუნდების მოახლოვებას დააფიქსირებს და შეწყვეტს ან შეანელებს მუშაობას და ა.შ.

პროექტის გავლენის ზონაში ხელფრთიანებზე და ფაუნის წარმომადგენლებზე მონიტორინგი და კვლევა, განხორციელდა 2018 წლის ივლისიდან 2019 წლის ბოლომდე. კვლევისას გამოყენებული იქნა ციფრული ფოტოკამერები, ულტრაბგერითი დეტექტორები, ხელფრთიანთა დასაჭერი სპეციალური ბადეები. ამასთან, დოკუმენტაციაში მოცემულია ინფორმაცია ორნითოლოგიური კვლევების შესახებ, კვლევის პერიოდის, არეალის და მეთოდების მითითებით. მოცემულ კვლევებზე დაყრდნობით, შესაძლოა ზემოქმედების პრევენციის მიზნით, გზმ-ის ანგარიშში და დანართში წარმოდგენილია რეკომენდაციები და შემარბილებელი ღონისძიებები.

2018 წლის ზაფხულში, კასპის ქეს-ის ტერიტორიაზე ორნითოლოგიური მონიტორინგის საერთო ხანგრძლივობა აღემატებოდა 144 სთ-ს. ამ დროის განმავლობაში დათვალიერებულ იქნა საკვლევო ტერიტორია, ასევე მიმდებარე ტერიტორიებზე ბიომრავალფეროვნების კუთხით მნიშვნელოვანი უბნები, სადაც შეგროვდა სათანადო მონაცემები. კასპის ქეს-ის პროექტის ტერიტორიაზე და მის შემოგარენში 2018 წლის შემოდგომით სავსე დაკვირვებები განხორციელდა 14 სექტემბრიდან 11 ნოემბრამდე პერიოდში, 11 დღის განმავლობაში, არანაკლებ 97 სთ. კვლევები ასევე განხორციელდა 2018/2019 წლის ზამთარში 7 დღის განმავლობაში არანაკლებ 45 სთ. 2019 წლის გაზაფხულზე (არანაკლებ 140 სთ), ორნითოლოგიური მონიტორინგის ფარგლებში, კასპის ქეს-ის პროექტის ტერიტორიასა და მის შემოგარენში სავსე კვლევები განხორციელდა 14 დღის განმავლობაში. ამ დროს მონიტორინგი მოიცავდა ფრინველების გაზაფხულის მიგრაციის პერიოდს. 2019 წლის ზაფხულში კასპის ქეს-ის პროექტის ტერიტორიაზე და მის შემოგარენში კვლევები განხორციელდა 2 ივნისიდან 12 აგვისტომდე პერიოდშიც.

ზემოაღნიშნული კვლევებისას საპროექტო ტერიტორიაზე დაფიქსირდა წითელი ნუსხით დაცული სახეობები: ფასკუნჯი (*Neophron percnopterus*) და ბექობის არწივი (*Aquila heliaca*), ასევე მტაცებელი ფრინველები, როგორცაა: კაკაჩა (*Buteo buteo*) და ჩვეულებრივი კირკიტა (*Falco tinnunculus*). წარმოდგენილი დოკუმენტაციის მიხედვით, ფასკუნჯის (*Neophron percnopterus*) ბუდობის ადგილები საპროექტო ტერიტორიის სიახლოვეს, ცნობილია 70-იანი წლებიდან (აბულაძე, 2003 წ.), რომელიც პროექტის არეალის სამხრეთით ხევში, №4 ტურბინა-გენერატორიდან დაახლოებით 2-3 კილომეტრშია აღმოჩენილი. ზოოლოგების ჯგუფმა №4 ტურბინის უბანზე დაკვირვებებისას ორჯერ დააფიქსირეს ფასკუნჯი მახლობელ ტერიტორიაზე: ფრენის დროს 2019 წლის 1 მაისს და კლდეზე მჯდარი 2018 წლის 28 სექტემბერს.

გზმ-ის ანგარიშის მიხედვით, ფასკუნჯის საკვების მოპოვების მეთოდზე დაყრდნობით, რომელიც შესაბამისობაშია მრავალწლიან დაკვირვებებთან, დადგენილია, რომ ფასკუნჯის კვების არეალი მოიცავს ჰაბიტატებს, სადაც მრავლადაა ის ცხოველები, რომლებზეც ნადირობს ფრინველი. ასეთი ტერიტორია ვრცელდება კვერნაკის ქედის სამხრეთ ფერდობებზე 2 – 3 კმ დაშორებით კასპის ქეს-ის ობიექტებიდან, ხოლო სამხრეთის საზღვრები გადის მდ. მტკვრის ხეობაში, რომელიც დაახლოებით 5 კმ-ით არის დაშორებული საპროექტო ტერიტორიიდან. საკვლევ ტერიტორიაზე ასევე დაფიქსირდა ბექობის არწივი (*Aquila heliaca*), თუმცა მისი ბუდე საპროექტო ტერიტორიაზე არ დაფიქსირებულა. გზმ-ის ანგარიშის თანახმად, ორნითოლოგიური კვლევებისა და მონაცემების საფუძველზე აღნიშნული სახეობა საპროექტო ტერიტორიაზე წარმოდგენს იშვიათ ვიზიტორს ან გადამფრენს.

გზმ-ის ანგარიშში, ასევე მითითებულია, რომ საპროექტო ტერიტორიის სიახლოვეს დაგეგმილია შპს შპს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდის“ ქარის ელექტროსადგურის (ნიგოზა, 50 მგვტ) და შპს „ამპერაქს ენერჯი ჯორჯიას“ 11,83 მგვტ დადგმული სიმძლავრის ქარის ელექტროსადგურის მშენებლობა. შპს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდის“ ქარის ელექტროსადგური კასპის ქარის ელექტროსადგურის საპროექტო ტერიტორიიდან დაშორებულია 2,7 კმ-ით, ხოლო შპს „ამპერაქს ენერჯი ჯორჯიას“ ქარის ელექტროსადგური 7,5 კმ-ით. ორნითოფაუნის კუთხით, ჩატარებული კვლევებისას გამოვლენილი მოზუდარი ფასკუნჯის ბუდობის ადგილიდან, შპს „ამპერაქს ენერჯი ჯორჯიას“ ქარის ელექტროსადგური დაშორებულია დაახლოებით 7 კმ-ით, ხოლო ხშირი ვიზიტების არეალიდან 3,7 კმ მანძილით. შპს „ამპერაქს ენერჯი ჯორჯიას“ ქარის ელექტროსადგური მოიცავს მხოლოდ 4 ტურბინას, ხოლო შპს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდის“ ქარის ელექტროსადგურის მშენებლობისთვის შერჩეული ტერიტორია მცირე მონაკვეთზე ხვდება ფასკუნჯის კვების და საშუალო ან დაბალი სიხშირის ვიზიტების ზონაში, მისი ძირითადი ნაწილი დაშორებულია ფასკუნჯის ვიზიტების ზონიდან. გზმ-ის ანგარიშის მიხედვით, ზემოაღნიშნული ფაქტორებიდან გამომდინარე, გზმ-ის ანგარიშის თანახმად, ხელფრთიანებზე მნიშვნელოვანი ზემოქმედება არ არის მოსალოდნელი, ხოლო

ორნითოფაუნის წარმომადგენლებზე კუმულაციური ზემოქმედების რისკი არ იქნება მნიშვნელოვანი.

ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე 2020 წლის 20 ივლისს კასპის მუნიციპალიტეტის, ზემო რენეს და სოფ. აღაიანის ადმინისტრაციული ერთეულის შენობების მიმდებარედ (ღია სივრცეებში) გაიმართა აღნიშნული პროექტის გზშ-ის ანგარიშის საჯარო განხილვები, რომელსაც ესწრებოდნენ გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს, სს „კავკასიის ქარის კომპანიის“, გზშ-ის ანგარიშის შემდგენელი კომპანიის წარმომადგენლები და ჩატარებული კვლევების ავტორები, არასამთავრობო ორგანიზაცია „საბუკოს“ თანამშრომლები, კასპის მუნიციპალიტეტის წარმომადგენლები და ადგილობრივი მოსახლეობა. საჯარო განხილვაზე არასამთავრობო ორგანიზაცია „საბუკოს“ წარმომადგენლებმა ყურადღება გაამახვილეს დაგეგმილი პროექტის განხორციელებით ფრინველებზე ზემოქმედებაზე და აღნიშნეს, რომ ვინაიდან ქარის ტურბინების მშენებლობისთვის შერჩეული ტერიტორია მდებარეობს ზურმუხტის ქსელის დამტკიცებულ საიტის „კვერნაკის“ და ფრინველთათვის მნიშვნელოვანი ტერიტორიების საზღვრებში არსებობს ფრინველთა სახეობებზე მნიშვნელოვანი ზემოქმედების რისკები (განსაკუთრებით ფასკუნჯზე და ბექობის არწივზე). მათ ასევე აღნიშნეს, რომ გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი ინფორმაცია და ჩატარებული კვლევები არ არის საკმარისი ზემოაღნიშნულ ფრინველთა სახეობებზე ზემოქმედების განსაზღვრისთვის, ასევე ყურადღება გაამახვილეს კუმულაციური ზემოქმედების რისკებზეც და ტურბინების განთავსების ალტერნატიულ ვარიანტებზე და აღნიშნეს, რომ ამ საკითხებს შენიშვნების სახით, შემოიტანდნენ გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროში. საჯარო განხილვაზე დამსწრე ადგილობრივი მოსახლეობის მხრიდან შენიშვნები აღნიშნულ პროექტთან დაკავშირებით არ გამოთქმულა.

გზშ-ის ანგარიშის ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე არასამთავრობო ორგანიზაცია „საბუკოს“ მიერ სამინისტროში 2020 წლის 17 ივლისს, წარმოდგენილი იქნა წერილობითი შენიშვნა, რომელის მიხედვით გზშ-ის ანგარიშში, დოკუმენტის მომზადებაში მონაწილე პირების გრაფაში არსებული ექსპერტებიდან, ერთ-ერთი ექსპერტის ხელმოწერა წარმოდგენილი არ იყო. აღნიშნულთან დაკავშირებით, 2020 წლის 13 აგვისტოს (წერილი N1282) კომპანიამ წარმოადგინა იმ ექსპერტის ხელმოწერა, რომელიც არ იყო მითითებული შესაბამის გრაფაში. გარდა ამისა, ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე 2020 წლის 4 აგვისტოს, საქართველოს მთავრობის ადმინისტრაციის მიერ სამინისტროში შემოვიდა წერილი, რომელიც მოიცავდა საბუკოს შენიშვნების მიხედვით, აღნიშნულ პროექტთან დაკავშირებით, გარემოსდაცვითი ომბუდსმენის მოსაზრებას და შენიშვნებს. ომბუდსმენის წერილში მოცემული ინფორმაციის მიხედვით, დასაზუსტებელი საკითხების ნუსხა 2020 წლის 9 სექტემბერს სამინისტროს მიერ გადაგზავნილი იქნა სს „კავკასიის ქარის კომპანიასთან“ (წერილი N8398/01). აღნიშნულ წერილში მითითებული იყო შემდეგი საკითხები: 1) გზშ-ის ანგარიშში (თავი N3. პროექტის ალტერნატიული ვარიანტები) ქარის ელექტროსადგურის განთავსების რამდენიმე ალტერნატიული

ტერიტორიაა მოცემული (ქუთაისი, რუსთავი, თბილისი და კასპი) და თითოეულ მათგანს მინიჭებული აქვს ფრინველთათვის მნიშვნელოვანი არეალის სტატუსი (საშუალო, მნიშვნელოვანი და ნაკლები), თუმცა წარმოდგენილი არ არის, რის საფუძველზე მოხდა აღნიშნული სტატუსების განსაზღვრა. 2) გზმ-ის ანგარიშში არ არის დასაბუთებული, თუ რატომ მოხდა კვერნაკის ქედის შერჩევა, რაც წარმოადგენს საერთაშორისო დონეზე მრავალმხრივ აღიარებულ, ფრინველთათვის სპეციალური კონსერვაციული მნიშვნელობის მქონე ტერიტორიას; 3) გზმ-ის ანგარიშში მითითებულია, რომ ორნითოლოგიური თვალსაზრისით საპროექტო ტერიტორიის მნიშვნელობა საშუალოა და აღნიშნულ ტერიტორიაზე მოხუდარი და მოზამთრე ორნითოფაუნა შეიძლება ღარიბად ჩაითვალოს, მაშინ როდესაც აღნიშნული ტერიტორია საერთაშორისო დონეზე აღიარებული, როგორც გადაშენების პირას მყოფ ფრინველთა სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი ტერიტორია; 4) გზმ-ის ანგარიშის მიხედვით, ქარის ელექტროსადგურის მშენებლობისთვის შერჩეული ტერიტორია მდებარეობს მნიშვნელოვანი მიგრაციული მარშრუტების, შეჩერების ან დასვენების ადგილების გარეთ და არ წარმოადგენს ფრინველთათვის მნიშვნელოვან ტერიტორიას. მთავარ არგუმენტებად კი მოცემულია ავტორის მიერ მომზადებული საქართველოს ტერიტორიაზე მიგრანტი ფრინველების მნიშვნელოვანი მარშრუტების რუკა (სურათი 6-31; 6-32; 6-33, გვ. 317, 318, ტომი I), თუმცა სურათი 6-32-ის მიხედვით, ფრინველთა ძირითადი სამიგრაციო მარშრუტები უშუალოდ კვერნაკის ქედის აღმოსავლეთ ნაწილზე გადის, რაც თავის მხრივ ზრდის გადამფრენი მტაცებელი ფრინველების საპროექტო არეალში მოხვედრის შანსს. შესაბამისად, ზემოაღნიშნული საკითხი საჭიროებს დაზუსტებას; 5) გზმ-ის ანგარიშში მითითებულია, რომ საპროექტო ტერიტორიის სიახლოვეს იგეგმება შპს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდის“ (ნიგოზა) და შპს „ამპერაქს ენერჯი ჯორჯიას“ ქარის ელექტროსადგურების მშენებლობა. აღნიშნული პროექტების განხორციელების შედეგად მოსალოდნელია კუმულაციური ზემოქმედება, რამაც შესაძლოა გამოიწვიოს ფასკუნჯსა და ბექობის არწივზე უარყოფითი ზემოქმედება; 6) გზმ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს ქარის ტურბინების განთავსების ალტერნატიული ვარიანტები shp ფაილებთან ერთად (მათ შორის ისეთი ალტერნატივა, რომელიც არ კვეთს ფრინველთათვის მნიშვნელოვან ტერიტორიებს). სამინისტრომ კომპანიის მიერ აღნიშნული საკითხების დაზუსტებამდე შეაჩერა გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების გაცემის მიზნით დაწყებული ადმინისტრაციული წარმოება. აღნიშნული წერილის პასუხად, სს „კავკასიის ქარის კომპანიამ“ 2020 წლის 17 სექტემბერს (წერილი N14700) სამინისტროში წარმოადგინა დამატებითი ინფორმაცია მოთხოვნილი საკითხების დაზუსტების შესახებ. კომპანია განმარტავდა, რომ შპს „ამპერაქს ენერჯი ჯორჯიას“ ქარის ელექტროსადგურის მშენებლობისა და ექსპლუატაციის პროექტი მოიცავს 3-4 ტურბინის განთავსებას კასპის ქარის ელექტროსადგურიდან 7.5 კმ-ის დაშორებით, რის გამოც ხელფრთიანებზე კუმულაციური ზემოქმედება მოსალოდნელი არ არის, გარდა ამისა წერილის მიხედვით, მოსალოდნელი არ არის კასპის ქარის ელექტროსადგურისა და შპს „ამპერაქს ენერჯი ჯორჯიას“ ქარის ელექტროსადგურების ექსპლუატაციით გამოწვეული კუმულაციური

ზემოქმედება ფასკუნჯზე, რადგან ფასკუნჯის ბუდობის უბნიდან შპს „ამპერაქს ენერჯი ჯორჯიას“ ქარის ტურბინების განთავსების ადგილები დაშორებულია არანაკლებ 7 კმ-ით, ხოლო ფასკუნჯის კვებისა და ხშირი ვიზიტების არეალიდან 3,7 კმ მანძილით. შპს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდის“ (ნიგოზა) ქარის ელექტროსადგურის საპროექტო ტერიტორიის ძირითადი ნაწილი არ მდებარეობს ფასკუნჯის კვებისა და საშუალო ან დაბალი სიხშირის ვიზიტების ზონასთან. აღნიშნულიდან გამომდინარე, ექსპერტებმა ჩაატარეს ანალიზი და არ გამოუვლენიათ კუმულაციური ზემოქმედების რისკები. ასევე კუმულაციურ ზემოქმედებასთან დაკავშირებით, წერილში მითითებულია რომ სს „კავკასიის ქარის კომპანია“ ქარის ელექტროსადგურის ექსპლუატაციის ეტაპზე გეგმავს ფრინველებზე მონიტორინგის განხორციელებას, რომლის ფარგლებში მოხდება კუმულაციური ზემოქმედებაზე მონიტორინგი და შესაბამისი შედეგები წარედგინება სამინისტროს. რაც შეეხება კასპის ქარის ელექტროსადგურის საპროექტო ტერიტორიაზე ქარის ტურბინების განთავსების ალტერნატიულ ადგილებს, კომპანიის განმარტების მიხედვით, გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი ალტერნატივების ანალიზი მომზადებულია მსოფლიოში გამოცდილი და მიღებული საუკეთესო პრაქტიკის გათვალისწინებით. მემორანდუმით განსაზღვრული ტერიტორიის უმეტესი ნაწილი (90%) ხვდება ზურმუხტის ქსელის დამტკიცებული ტერიტორიის „GE0000046 - კვერნაკის“ საზღვრებში, ხოლო მის ფარგლებს გარეთ არსებული ტერიტორია მოიცავს დასახლებულ პუნქტებს ხევებსა და ქარის რესურსის თვალსაზრისით არახელსაყრელ ადგილებს. წერილის მიხედვით, ექსპერტებისგან მიღებული რეკომენდაციებისა და საერთაშორისო გამოცდილებაზე დაყრდნობით, მსგავსი ადგილების განხილვა ქარის ტურბინების განთავსებისთვის არ არის მიზანშეწონილი. აღნიშნულიდან გამომდინარე, ტურბინების განთავსების ალტერნატივები მდებარეობს კვერნაკის ქედზე, ხოლო აღნიშნულ ტერიტორიაზე ზურმუხტის ქსელის ტერიტორიის მიღმა ქარის რესურსები არ იძლევა ქარის ტურბინების განთავსების საშუალებას. 2020 წლის 6 ოქტომბერს „საზოგადოება ბუნების კონსერვაციისთვის - საბუკოს“ მიერ სამინისტროს კვლავ წარედგინა შენიშვნები, რომლის თანახმად, პროექტის განხორციელების შედეგად მოსალოდნელია მნიშვნელოვანი კუმულაციური ზემოქმედება და დოკუმენტში განხილული არ არის კუმულაციური ზემოქმედება კვერნაკის ქედზე გავრცელებულ ბერნის კონვენციით დაცულ ფრინველთა სახეობებზე, ასევე აღნიშნული შენიშვნები სამინისტროში წარმოდგენილ იქნა „Birdlife International“-ს მიერ. 2020 წლის 3 ნოემბერს სამინისტროს მიერ (წერილი N10391/01) საზოგადოება ბუნების კონსერვაციისთვის - საბუკოს და „Birdlife International“-ს მიერ წარმოდგენილი შენიშვნები გადაეგზავნა სს „კავკასიის ქარის კომპანიას“. 2020 წლის 4 ნოემბერს სს „კავკასიის ქარის კომპანიამ“ სამინისტროში წარმოადგინა საზოგადოება ბუნების კონსერვაციისთვის - საბუკოს და „Birdlife International“-ს მიერ წარმოდგენილ შენიშვნებთან დაკავშირებით, შესაბამისი პასუხები და განმარტებები. წერილის მიხედვით, პროექტის დაგეგმვის ეტაპზე, სს „კავკასიის ქარის კომპანიამ“ იხელმძღვანელა როგორც ადგილობრივი, ასევე საერთაშორისო სტანდარტებით. დაგეგმვის პროცესში, ქართველ და საერთაშორისო ექსპერტებთან კონსულტაციით შეფასდა, თუ რამდენად

არის შესაძლებელი ქარის ელექტროსადგურის პროექტის განხორციელება ზურმუხტის ზონაში. სხვადასხვა ქვეყნების მაგალითების დეტალური შესწავლით დადასტურდა, რომ საერთაშორისო მასშტაბით ზურმუხტის ქსელის ტერიტორიებზე ქარის ელექტროსადგურების განთავსების არაერთი შემთხვევა/პრეცედენტი არსებობს. წერილში ნაჩვენებია, ავსტრიის, საბერძნეთის, იტალიის, ხორვატიისა და შოტლანდიის მაგალითები. წერილის მიხედვით, აღნიშნული მაგალითები აჩვენებს, რომ საერთაშორისო გამოცდილების შესაბამისად ქარის ელექტროსადგურების განთავსება შესაძლებელია გარემოსთვის სენსიტიურ ზონებში. წერილის მიხედვით, კომპანიას გზმ-ის ანგარიშში და დამატებით წარმოდგენილ ინფორმაციებში განხილული აქვს პროექტის გონივრული ალტერნატივები, რის საფუძველზეც შერჩეულ იქნა კასპი, როგორც ქეს-ის მშენებლობის ტერიტორია; წერილის მიხედვით, ორნითოლოგიური კვლევები, მათ შორის ყველა სხვა საჭირო კვლევა ჩატარებულია პროექტის ტერიტორიისთვის და პოტენციური ზემოქმედების არეალისთვის. კვერნაკის ქედის ფართობი დაახლოებით 13 000 ჰექტარზე ვრცელდება, ხოლო საკვლევი ტერიტორია არ აღემატება 1000 ჰა-ს, უშუალოდ ტურბინების განთავსებისთვის საჭირო ტერიტორია კი 0.6 ჰა-ზე ნაკლებია. შესაბამისად, ორნითოლოგიური კვლევის მიზანს წარმოადგენს ქეს-ის პოტენციური ზემოქმედების დადგენა ორნითოფაუნაზე და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებების განხორციელება. კვერნაკის ქედზე ზემოქმედებასთან დაკავშირებით, წერილში მითითებულია, რომ კომპანიას წარდგენილი აქვს ზურმუხტის ტერიტორიაზე „კვერნაკი“ (GE0000046) ზემოქმედების შესაბამისობის შეფასების ანგარიში, სადაც დეტალურად არის შეფასებული ქეს-ის პოტენციური ზემოქმედება ზურმუხტის უბანზე; გარდა ამისა, ზემოაღნიშნულ წერილში „საზოგადოება ბუნების კონსერვაციისთვის - საბუკოს შენიშვნასთან დაკავშირებით (კომპანიას არ ჩაუტარებია ბიომრავალფეროვნებასთან დაკავშირებული კვლევა, რომელიც სკოპინგის დასკვნით იყო სავალდებულოდ შესასრულებელი 2020 წლის გაზაფხულზე, მისი შედეგები კი, უნდა ასახულიყო გზმ ანგარიშში) კომპანიის მიერ მითითებულია, რომ „კასპის (კვერნაკის) ქარის ელექტროსადგურის პროექტის ტერიტორიის ფარგლებში ორნითოლოგიური კვლევა დაიწყო 2018 წელს. აღნიშნული 4 სეზონიანი (მათ შორის გაზაფხულის სეზონის) კვლევა სამინისტროს წარედგინა გზმ-ის ანგარიშთან ერთად. სკოპინგის მოთხოვნის მიხედვით, კომპანიას უნდა წარმოედგინა გაზაფხულზე ჩატარებული კვლევა, რაც შეასრულა. ამასთან ერთად, გზმ-ის დოკუმენტის მიხედვით კომპანიას აღებული აქვს ვალდებულება ჩაატაროს დამატებითი მონიტორინგი ქეს-ის ოპერირებამდე.

2020 წლის 17 დეკემბერს, სამინისტროს მიერ სს „კავკასიის ქარის კომპანიასთან“ გადაგზავნილი იქნა ექსპერტიზის პროცესში საზოგადოებრივი ექსპერტის შენიშვნები/მოსაზრებები (წერილი N12044/01) დაგეგმილი საქმიანობის განხორციელების შედეგად ორნითოფაუნაზე ზემოქმედების შესახებ. სამინისტროს მიერ გაგზავნილი წერილის მიხედვით, კასპის ქარის ელექტროსადგურის მშენებლობაზე გადაწყვეტილების მისაღებად, აუცილებელია ორნითოლოგთა მიერ (გამჭვირვალობისთვის სასურველია კვლევაში ჩაერთოს საქართველოში არსებული სხვადასხვა ინსტიტუტთა

წარმომადგენლები) მოხდეს მთელი კვერნაკის ქედის დეტალური შესწავლა და გამოვლენილ იქნეს ამ ტერიტორიაზე ფასკუნჯისა და ბექობის არწივის ყველა მოქმედი ბუდე, ხოლო საჭიროების შემთხვევაში ფრინველთა ქცევის შესასწავლად განხორციელდეს კვლევა სატელიტური გადამცემების გამოყენებით და შესაბამისი შედეგები წარმოდგენილი იქნეს სამინისტროში; კვლევის შედეგებზე დაყრდნობით, საჭიროების შემთხვევაში, კომპანიამ შეიმუშაოს შესაბამისი საკომპენსაციო ღონისძიებები, მათ შორის: სხვა ტერიტორიებზე ფასკუნჯის/ბექობის არწივის კვლევასა და კონსერვაციისთვის. სს „კავკასიის ქარის კომპანია“ გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების მისაღებად განესაზღვრა ზემოაღნიშნული ინფორმაციის/დოკუმენტაციის დაზუსტება და სარწმუნო მონაცემების წარმოდგენა სამინისტროში. 2020 წლის 17 დეკემბრის წერილის (N12044/01) პასუხად, 2020 წლის 24 დეკემბერს სს „კავკასიის ქარის კომპანია“ სამინისტროში კვლავ წარმოადგინა შესაბამისი განმარტებები (წერილი N20399), რომლის მიხედვით, კომპანიამ საპროექტო არეალის შესწავლა/მონიტორინგის განმავლობაში ჩაატარა, როგორც ფაუნისტური, ასევე ორნითოლოგიური კვლევები. ფაუნისტური კვლევა ჩატარებული იქნა ა. კანდაუროვის მიერ, ხოლო ორნითოლოგიური კვლევა ჩაატარა ა. აბულაძემ. ორივე ექსპერტმა ცალ-ცალკე დააფიქსირა ფასკუნჯი საკუთარ კვლევებში. შესაბამისად, კომპანიის მიერ წარმოდგენილი ინფორმაცია ასახავს ორი განსახვავებული კვლევის შედეგებს, რომლის მეთოდოლოგიები აღწერილია გზშ-ის ანგარიშში. რაც შეეხება ზურმუხტის ქსელის მთლიანი ტერიტორიის კვლევას, „GE0000046 - კვერნაკის“ ფართობი მოიცავს დაახლოებით 13000 ჰა-ს, იმ შემთხვევაშიც კი, თუ განთავსდება 16 ტურბინა (ყველაზე უარესი სცენარი), ტურბინების მიერ დაკავებული ტერიტორია არ აღემატება „GE0000046 - კვერნაკის“ 0,1 %-ს, ხოლო ჯამში მთლიანი საპროექტო ტერიტორია (ტურბინების და დამაკავშირებელი გზების და ტურბინებს შორის მოხვედრილი ტერიტორია შეადგენს დაახლოებით 5 %-ს. ასევე, წერილის მიხედვით, არაერთი საერთაშორისო დირექტივისა და კვლევის თანახმად, გზშ-ის ანგარიშის მომზადებისას საჭიროა ორნითოფაუნის განხილვა, რისკების შეფასება და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებების შემუშავება უშუალოდ საპროექტო ტერიტორიისთვის და კონკრეტული პროექტისთვის. რაც შეეხება ბექობის არწივს, წერილის მიხედვით, გზშ-ში ორნითოფაუნის მდგომარეობა განხილულია საპროექტო ტერიტორიისთვის და მისი შემოგარენისთვის. ჩატარებული კვლევებისა და ანალიზის საფუძველზე ტერიტორიაზე ბექობის არწივის ბუდეები არ დადასტურებულა. ამიტომ აღნიშნული სახეობა მითითებულია, როგორც კონკრეტული ტერიტორიისთვის იშვიათი შემთხვევითი ვიზიტორი ან გადამფრენი, ასევე გზშ-ის ანგარიშში ფასკუნჯის სტატუსიც მითითებულია, როგორც შემთხვევით ვიზიტორი, რადგან ფასკუნჯი საპროექტო ტერიტორიაზე არ იკვებება.

გზშ-ის ანგარიშს თან ერთვის დაგეგმილი საქმიანობის გარემოსდაცვითი მონიტორინგის ზოგადი გეგმა, გარემოზე მოსალოდნელი ნეგატიური ზემოქმედებების შემარბილებელი ღონისძიებები, ავარიულ სიტუაციებზე რეაგირების გეგმა, დასკვნები და რეკომენდაციები.

ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე წარმოდგენილი მასალები გადაეგზავნა ბიომრავალფეროვნებისა და სატყეო დეპარტამენტს. დეპარტამენტის მიერ წარმოდგენილი იქნა პოზიცია, რომ საზოგადოებრივი ექსპერტის დასკვნაში არ არის დასაბუთებული, თუ რატომ კარგავს მნიშვნელობას ქეს-ის განხორციელების შემთხვევაში საკონსერვაციო ტერიტორიები. ის რომ ზოგადად ქეს-ებსა და ელექტროგადამცემ ხაზებს გავლენა აქვთ ფრინველებზე ცნობილია, თუმცა მოცემული დასკვნა იმის მტკიცებისათვის, რომ საკონსერვაციო ტერიტორიები მნიშვნელობას დაკარგავს - არასაკმარისია. ამ შემთხვევაში, მნიშვნელოვანია განხილული იყოს კონკრეტულად საპროექტო ტერიტორია და იქ დაგეგმილი საქმიანობა, ხსენებულ ფრინველებზე ზემოქმედებასთან მიმართებით. ეს უნდა მოხდეს მრავალი სხვადასხვა პარამეტრის, მონაცემის, ასპექტისა, თუ კვლევის შედეგად შემოთავაზებული დასკვნის გათვალისწინებით, რომლებიც მოცემულია საექსპერტოდ წარმოდგენილ დოკუმენტაციასა და დამატებით ინფორმაციებში/განმარტებებში, ასევე მოცემული უნდა იქნას ამ ტერიტორიებზე, განსხვავებული შედეგების მქონე კვლევ(ებ)ის მასალა (თუნდაც არა საკუთარი კვლევის). ამასთან, სამინისტროსთვის ისევე როგორც ბიომრავალფეროვნებისა და სატყეო დეპარტამენტისთვის უმნიშვნელოვანეს პრიორიტეტს წარმოადგენს, როგორც ფრინველთათვის მნიშვნელოვანი ტერიტორიების დაცვა, ასევე იმ სახეობების შენარჩუნება, რომელთა დასაცავადაცაა ეს ტერიტორიები შექმნილი, განსაკუთრებით ისეთი სენსიტიური სახეობების, როგორცაა მაგალითად, ფასკუნჯი. ამიტომ, უკიდურესად მნიშვნელოვანია საზოგადოებრივი ექსპერტის დასკვნით დასაბუთებული ყოფილიყო პროექტის განხორციელება აუცილებლად შეუძლის ხელს ფასკუნჯის კვერნაკის ქედზე არსებობას, თუ არა. მნიშვნელოვანია დეტალურად გაცემულიყო პასუხი გზშ-ს ანგარიშსა და საქმიანობის განმახორციელებელი კომპანიის საპასუხო წერილში მოცემულ დამასაბუთებელ ფაქტებსა და მსჯელობაზე, ფასკუნჯის საპროექტო ტერიტორიაზე მოხვედრასა და შესაბამისად მასზე ზემოქმედებასთან დაკავშირებით. ბიომრავალფეროვნებისა და სატყეო დეპარტამენტი ასევე აღნიშნავს, რომ მყარი არგუმენტებისა და დეტალური დასაბუთების არარსებობის პირობებში, მოკლებულია საფუძველს ეჭვი შეიტანოს განსახილველი ქეს-ის პროექტის გზშ-ს ანგარიშის მომამზადებელ ექსპერტ-ორნითოლოგთა კვალიფიკაციასა და მათ მიერ ჩატარებული მრავალწლიანი და მრავალსეზონური კვლევების საფუძველზე მომზადებული დასკვნების მართებულობაში. შესაბამისად ვერ გაიზიარებს საზოგადოებრივი ექსპერტის პოზიციას.

დაგეგმილი საქმიანობის გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშზე ექსპერტიზის ჩატარების მიზნით შეიქმნა საექსპერტო კომისია (2020 წლის 15 ივნისის N 2-494 და 17 ივნისის N2-503 ბრძანებები), დარგობრივი ექსპერტების (ორნითოლოგი, ბოტანიკოსი, ინჟინერ-გეოლოგი) მონაწილეობით.

აღნიშნული გზშ-ის ანგარიში განიხილეს შესაბამისმა ექსპერტებმა და სპეციალისტებმა გარემოსდაცვითი შეფასების სხვადასხვა მიმართულებით. წარმოდგენილი დასკვნის

მიხედვით, საექსპერტო კომისიის თავმჯდომარე მის მიერ წარმოდგენილი დასკვნების საფუძველზე მიუღებლად მიიჩნევს აღნიშნული პროექტის განხორციელებას, თუმცა საექსპერტო კომისიის სხვა წევრების მიერ არ იქნა აღნიშნული მოსაზრება გაზიარებული და მათ მიერ წარმოდგენილია შესაბამისი პირობები პროექტის განხორციელებასთან დაკავშირებით, ამასთან საექსპერტო კომისიის თავმჯდომარის დასკვნას/პოზიციას არ იზიარებს სამინისტროს ბიომრავალფეროვნებისა და სატყეო დეპარტამენტი ზემოთ მოცემული გარემოებებისა და დასაბუთების გამო, შესაბამისად წარმოდგენილი დასკვნების შეჯერებისა და წარმოდგენილი დოკუმენტაციის შეფასების, ასევე გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის მე-12 მუხლის და ამავე კოდექსის II დანართის მე-3 პუნქტის 3.4 და 3.9 ქვეპუნქტების საფუძველზე,

ვ ბ რ ძ ა ნ ე ბ:

1. გაიცეს გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილება სს „კავკასიის ქარის კომპანიის“ კასპის ქარის ელექტროსადგურის (დადგმული სიმძლავრე 54 მგვტ) მშენებლობასა და ექსპლუატაციაზე, 35 კვ და 110 კვ ძაბვის ეგხ-ს გაყვანაზე და 110 კვ ქვესადგურის განთავსებაზე;
2. ბრძანების პირველი პუნქტით გათვალისწინებული გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილება გაიცემა განუსაზღვრელი ვადით;
3. სს „კავკასიის ქარის კომპანიამ“ საქმიანობის განხორციელება უზრუნველყოს წარმოდგენილი გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშის, ტექნოლოგიური სქემის, გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შემარბილებელი ღონისძიებების, მათ შორის ბიომრავალფეროვნებაზე ზემოქმედების შერბილებისა და საკომპენსაციო ღონისძიებების, გარემოსდაცვითი მონიტორინგის და ავარიულ სიტუაციებზე რეაგირების გეგმის, დასკვნებისა და რეკომენდაციების შესაბამისად;
4. სს „კავკასიის ქარის კომპანიამ“ ქარის ელექტროსადგურის ექსპლუატაციის პერიოდში უზრუნველყოს გადამფრენი ფრინველების აქტივობაზე და მათ სიკვდილიანობაზე დაკვირვება, მათ შორის ფასკუნჯთან მიმართებით დაკვირვება განხორციელდეს ყოველწლიურად, 5 წლის მანძილზე, ხოლო მონიტორინგის შედეგებზე დაყრდნობით შემუშავებული იქნეს რეკომენდაციები შემდგომში განსახორციელებელ ქმედებებთან დაკავშირებით, მათ შორის ტურბინების გაჩერების საჭიროებისა და შეჩერების გრაფიკთან, ასევე მონიტორინგის ვადის გაგრძელებასთან მიმართებით;
5. სს „კავკასიის ქარის კომპანიამ“ უზრუნველყოს ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის შედეგების შესახებ ინფორმაციის სამინისტროში ყოველწლიურად წარმოდგენა ;
6. სს „კავკასიის ქარის კომპანიამ“ წარმოდგენილ დოკუმენტაციაში მოცემული შემარბილებელი ღონისძიებებისა და მონიტორინგთან დაკავშირებულ თავებში მოცემული ინფორმაციის გათვალისწინებით მოამზადოს და მშენებლობის დაწყებამდე სამინისტროში შესათანხმებლად წარმოადგინოს ბიომრავალფეროვნების ნაწილის შესწორებული/განახლებული მონიტორინგის

გეგმა, სადაც ასევე აისახება მშენებლობის და ოპერირების პროცესში მცენარეული ეკოსისტემების სისტემური მონიტორინგის საკითხები;

7. სს „კავკასიის ქარის კომპანია“ მშენებლობის დაწყებამდე უზრუნველყოს ფრინველებთან (განსაკუთრებით ფასკუნჯთან), ცხოველთა სხვა სახეობებთან და ჰაბიტატებთან დაკავშირებით დაგეგმილი წინასამშენებლო კვლევის შედეგების ამსახველი ინფორმაციის სამინისტროში წარმოდგენა.
8. სს „კავკასიის ქარის კომპანია“ მშენებლობის დაწყებამდე უზრუნველყოს „ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოხსნის, შენახვის, გამოყენების და რეკულტივაციის შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2013 წლის 31 დეკემბრის N424 დადგენილებით დამტკიცებული ტექნიკური რეგლამენტით გათვალისწინებული რეკულტივაციის გეგმის შემუშავება და სამინისტროში შესათანხმებლად წარმოდგენა, ხოლო საქმიანობის განხორციელება უზრუნველყოს შეთანხმებული გეგმის შესაბამისად;
9. სს „კავკასიის ქარის კომპანია“ მშენებლობის დაწყებამდე უზრუნველყოს ნარჩენების მართვის გეგმის სამინისტროსთან შეთანხმება საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის მინისტრის 2015 წლის 4 აგვისტოს N211 ბრძანების შესაბამისად, ხოლო ნარჩენების მართვა განხორციელოს ნარჩენების მართვის კოდექსისა და მისგან გამომდინარე კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტების მოთხოვნების/ვალდებულებების და სამინისტროსთან შეთანხმებული ნარჩენების მართვის გეგმის შესაბამისად;
10. სს „კავკასიის ქარის კომპანია“ მშენებლობის დაწყებამდე უზრუნველყოს ფუჭი ქანების სანაყაროების დეტალური პროექტების სამინისტროში შესათანხმებლად წარმოდგენა shape ფაილებთან ერთად;
11. სს „კავკასიის ქარის კომპანია“ მშენებლობის დაწყებამდე უზრუნველყოს საქმიანობის განხორციელების შესახებ შეთანხმება თეზი-ოკამის საირიგაციო არხის მფლობელთან (110 კვ ძაბვის საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზის დერეფანი კვეთს საირიგაციო არხს) და შესაბამისი დამადასტურებელი დოკუმენტაციის წარმოდგენა სამინისტროში;
12. სს „კავკასიის ქარის კომპანია“ სამშენებლო სამუშაოების დაწყების, დასრულების და ქარის ელექტროსადგურის, ეგზ-ს და ქვესადგურის ექსპლუატაციაში შესვლის შესახებ აცნობოს საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს;
13. გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების სხვა პირობე გადაცემის შემთხვევაში გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების გადაცემა განხორციელოს „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსით“ დადგენილი წესით;
14. ბრძანება დაუყოვნებლივ გაეგზავნოს სს „კავკასიის ქარის კომპანიას“;
15. ბრძანება ძალაში შევიდეს სს „კავკასიის ქარის კომპანიის“ მიერ ამ ბრძანების გაცნობისთანავე;
16. გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების გაცემიდან 5 დღის ვადაში აღნიშნული გადაწყვეტილება განთავსდეს სამინისტროს ოფიციალურ ვებგვერდზე და კასპის მუნიციპალიტეტის აღმასრულებელი ან/და წარმომადგენლობითი ორგანოს საინფორმაციო დაფაზე;
17. ეს ბრძანება შეიძლება გასაჩივრდეს თბილისის საქალაქო სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა კოლეგიაში (თბილისი, დ. აღმაშენებლის ხეივანი, მე-

12 კმ, N6) მხარის მიერ მისი ოფიციალური წესით გაცნობის დღიდან ერთი თვის ვადაში.

ლევან დავითაშვილი

მინისტრი